

**NOSOG'LOM OILALAR BILAN ISHLASHNING IJTIMOIIY
PEDOGOGIK TEXNOLLGIYALARI**

UMFT 555-23 2-bosqich talabasi. Andijon viloyati Andijon Tumani Qoratut-Do'stlik MFY Xotin qizlar faoli Iltifot G'aniyeva

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada nosog'lom oilalar bilan ishlashning ijtimoiy-pedagogik texnologiyalari tahlil qilinadi. Nosog'lom oilalarning turlari, ularning bolalar tarbiyasiga ta'siri va ijtimoiy muammolari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, pedagogik va texnologik yondashuvlar asosida nosog'lom oilalarga ko'mak berishning samarali usullari yoritiladi.*

***Kalit so'zlar:** nosog'lom oila, ijtimoiy pedagogika, psixologik yordam, bolalar tarbiyasi, pedagogik texnologiyalar, ijtimoiy xizmatlar, rehabilitatsiya markazlari*

Kirish. Zamonaviy jamiyatda oilaning ahamiyati juda katta bo'lib, u insonning shakllanishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Sog'lom oilaviy muhit farzandning intellektual, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Biroq, iqtisodiy qiyinchiliklar, ijtimoiy tengsizlik, oilaviy nizolar va boshqa muammolar tufayli nosog'lom oilalar soni ortib bormoqda. Bunday oilalar bolalarning ta'lim olish jarayoniga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi, ularning rivojlanishida turli qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Nosog'lom oilalarda o'sib kelayotgan bolalar o'z tengdoshlariga nisbatan o'qishga bo'lgan qiziqishning pasayishi, intizom buzilishi, psixologik stress va kommunikativ qobiliyatlarning sustligi kabi muammolarga duch kelishlari mumkin. Bunday oilalarning jamiyat hayotiga ta'siri keng bo'lib, ta'lim muassasalarida ijtimoiy-pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali ularning salbiy ta'sirini kamaytirish mumkin.

Maqolaning maqsadi nosog'lom oilalar bilan ishlashning samarali ijtimoiy-pedagogik texnologiyalarini o'rganish, ularning jamiyat va ta'lim tizimidagi ahamiyatini tahlil qilish va shu yo'nalishda ilg'or tajribalarni taklif etishdan iborat.

Nosog'lom oilalarning ijtimoiy xususiyatlari. Oila jamiyatning eng muhim

bo'g'ini bo'lib, insonning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Sog'lom oilaviy muhit farzandlarning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishida asosiy omil bo'lsa, aksincha, nosog'lom oilalar bolalar tarbiyasiga va ularning kelajakdagi hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Nosog'lom oilalar turli omillarga ko'ra shakllanadi va ularning ijtimoiy xususiyatlari jamiyatga bevosita ta'sir qiladi. Nosog'lom oilalarni bir necha mezonlarga ko'ra tasniflash mumkin. Avvalo, konfliktli oilalar mavjud bo'lib, bunday oilalarda ota-ona yoki boshqa oila a'zolari o'rtasida doimiy nizolar va tushunmovchiliklar bo'ladi. Bu nizolar bolalarda stress holatini yuzaga keltirib, ularning psixologik barqarorligini buzadi. Bunday muhitda ulg'aygan bolalar tajovuzkor yoki, aksincha, o'ziga ishonchsiz bo'lishi mumkin. Iqtisodiy nochor oilalar esa moddiy yetishmovchilik sababli bolalarning normal rivojlanishiga to'siq bo'ladigan omillardan biridir. Bunday oilalarda ota-onalar asosan tirikchilik bilan band bo'lib, bolalar tarbiyasiga yetarlicha e'tibor bera olmaydilar. Natijada, bolalar moddiy qiyinchiliklar sababli yaxshi ta'lim olish imkoniyatidan mahrum bo'lishi yoki ijtimoiy tengsizlikni his qilishi mumkin. Shuningdek, oiladagi zo'ravonlik ham bolalar tarbiyasiga jiddiy zarar yetkazadi. Jismoniy, ruhiy yoki hissiy zo'ravonlik mavjud bo'lgan oilalarda ulg'aygan bolalar o'zlarini xavfsiz his qilmaydi, ularning psixologik holati buziladi, depressiya va qo'rquv kabi muammolar rivojlanadi. Bu esa ularning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabatini ham salbiy tomonga o'zgartiradi. Bundan tashqari, spirtli ichimlik yoki narkotik moddalarga qaramlik bor oilalar ham jamiyat uchun jiddiy muammo tug'diradi. Bunday oilalarda ota-onalar bolalar tarbiyasiga deyarli e'tibor bermaydi, natijada bolalar nazoratsiz qoladi va ijtimoiy muhit ta'siriga tushib, noto'g'ri yo'lga kirib ketish ehtimoli oshadi.

Nosog'lom oilalar nafaqat bolalar tarbiyasiga, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Bu oilalardan kelib chiqqan yoshlar ko'pincha o'ziga bo'lgan ishonchning yetishmasligi, jinoiy yoki giyohvandlikka moyillik, ta'limga bo'lgan qiziqishning pasayishi kabi muammolarni boshdan kechiradilar. Shuningdek, bunday oilalarda ulg'aygan bolalar kelajakda o'z oilalarida ham shunga o'xshash muammolarni takrorlash ehtimoliga ega bo'ladi. Shu sababli, nosog'lom oilalar bilan ishlashda ijtimoiy va pedagogik texnologiyalarni joriy etish, ularning salbiy ta'sirini

kamaytirish hamda bolalarga ijobiy tarbiya berish muhim hisoblanadi. Ijtimoiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish, pedagogik maslahatlar berish va oilaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan dasturlar orqali bu muammolarning oldini olish mumkin.

Nosog'lom oilalar bilan ishlashning pedagogik yondashuvlari. Nosog'lom oilalar bilan ishlash murakkab jarayon bo'lib, bunda pedagogik va psixologik yondashuvlarning qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega. Bunday oilalardagi bolalarning ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatish, ularni ijtimoiy muhitga moslashtirish va oilaviy muhitni yaxshilash uchun samarali pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish lozim. Ushbu jarayonda asosiy yo'nalishlar pedagogik maslahat va psixologik yordam ko'rsatish, oilaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish hamda bolalarni har tomonlama qo'llab-quvvatlashdan iborat. Nosog'lom oilalardagi bolalar ko'pincha psixologik stress, o'ziga ishonchsizlik va ijtimoiy muhitdan chetlashish kabi muammolarga duch keladilar. Shu sababli, ularga ta'lim muassasalari tomonidan psixologik yordam ko'rsatish zarur. Pedagogik maslahatlar orqali otalarga farzand tarbiyasining muhim jihatlari tushuntiriladi, bolalarga esa qiyin vaziyatlardan chiqish yo'llari o'rgatiladi. Bu jarayonda psixologlar, ijtimoiy pedagoglar va maktab o'qituvchilari birgalikda ishlashi kerak. Maxsus treninglar, suhbatlar va ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etish orqali bolalar ijtimoiy hayotga faolroq jalb etilishi mumkin. Bundan tashqari, oilaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan ijtimoiy dasturlar ham muhim ahamiyatga ega. Bunday dasturlar orqali oilalarga iqtisodiy yordam ko'rsatish, psixologik treninglar va oilaviy muhitni barqarorlashtirish bo'yicha maslahatlar berish mumkin. Ayniqsa, zo'ravonlik va qaramlik mavjud bo'lgan oilalar bilan ishlashda maxsus rehabilitatsiya markazlari va ijtimoiy xizmatlar muhim rol o'ynaydi. Oilalarga yetarlicha e'tibor berish orqali ularning farzand tarbiyasidagi xatolarini kamaytirish va sog'lom ijtimoiy muhit yaratish imkoniyati yuzaga keladi.

Bolalarni qo'llab-quvvatlash strategiyalari esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish, ijtimoiy moslashuv jarayonini yaxshilash va ta'lim olishga rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Nosog'lom oilalardagi bolalar ko'pincha ta'limga yetarlicha e'tibor qaratmaydi, bu esa ularning kelajakdagi imkoniyatlarini cheklaydi.

Shu sababli, bunday bolalar uchun individual yondashuv asosida ishlash, ularga maxsus qo'shimcha darslar tashkil etish, ijtimoiy hayotga jalb qilish muhim sanaladi. Pedagoglar ularga nafaqat bilim berishi, balki ma'naviy va psixologik ko'mak ham ko'rsatishi kerak. Nosog'lom oilalar bilan ishlashda ijtimoiy-pedagogik texnologiyalarni qo'llash, oilalarga maslahatlar berish, bolalarni ma'naviy va psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash jamiyatning barqaror rivojlanishiga hamda sog'lom avlodni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu boisdan, ta'lim muassasalari, ijtimoiy xizmatlar va pedagoglar bu jarayonda faol ishtirok etishlari lozim.

Nosog'lom oilalar bilan ishlashning texnologik yondashuvlari. Nosog'lom oilalar bilan ishlashda texnologik yondashuvlardan foydalanish zamonaviy jamiyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy usullar bilan birga zamonaviy texnologiyalar yordamida muammolarning oldini olish, oilalarni qo'llab-quvvatlash va bolalarga yordam ko'rsatish imkoniyatlari kengaymoqda. Ijtimoiy xizmatlar va psixologik rehabilitatsiya markazlari, onlayn maslahat tizimlari va ilg'or amaliyotlar orqali nosog'lom oilalarning ijtimoiy moslashuvi va bolalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasini yaxshilash mumkin. Ijtimoiy xizmatlar va psixologik rehabilitatsiya markazlari nosog'lom oilalar bilan ishlashning asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Bunday muassasalar bolalar va ularning ota-onalariga psixologik va huquqiy yordam ko'rsatish, ta'lim va tarbiya jarayoniga ijobiy ta'sir o'tkazish bilan shug'ullanadi. Masalan, zo'ravonlik mavjud bo'lgan oilalar uchun maxsus rehabilitatsiya markazlari bolalarga xavfsiz muhit yaratish va ularga psixologik yordam berish vazifasini bajaradi. Shuningdek, bunday markazlar ota-onalar uchun maslahatlar tashkil etib, ularning farzandlar bilan sog'lom munosabat o'rnatishiga ko'maklashadi. Oilalar bilan ishlashda zamonaviy texnologiyalarning roli tobora ortib bormoqda. Onlayn maslahatlar va ta'lim platformalari nosog'lom oilalar bilan samarali ishlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Masalan, ota-onalar uchun maxsus onlayn kurslar va webinarlar tashkil etish orqali ularning bolalar tarbiyasidagi xatolarini kamaytirish, ularni farzandlari bilan to'g'ri muloqot qilishga o'rgatish mumkin. Shuningdek, psixologik yordam xizmatlari internet orqali masofaviy tarzda taqdim etilishi natijasida ota-onalar va bolalar o'z muammolariga tezkor yechim topish imkoniyatiga ega

bo'ladilar. Ijtimoiy tarmoqlarda psixolog va pedagoglar tomonidan yuritiladigan sahifalar va bloglar ota-onalarni farzand tarbiyasida to'g'ri yo'naltirishga yordam beradi. Nosog'lom oilalarga ko'mak berish bo'yicha ilg'or tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan olib borilayotgan maxsus dasturlar oilaviy muhitni yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, ayrim davlatlarda bolalar uchun maxsus ijtimoiy maktablar tashkil etilgan bo'lib, bu maktablarda psixologik muammolarga ega bolalarga individual yondashuv asosida ta'lim beriladi. Shuningdek, bolalar va ularning ota-onalari uchun maxsus treninglar va psixologik terapiya sessiyalari o'tkazilishi orqali ularning oilaviy muhitni yaxshilashiga ko'mak beriladi. Nosog'lom oilalar bilan ishlashning texnologik yondashuvlari oilalarning psixologik barqarorligini oshirish, bolalarning ijtimoiy muhitga moslashuvi va ta'lim olish jarayonini yaxshilash uchun zarurdir. Zamonaviy texnologiyalar va ijtimoiy xizmatlarning samarali uyg'unligi orqali nosog'lom oilalarning jamiyatdagi ijtimoiy rolini ijobiy tomonga o'zgartirish mumkin.

Xulosa. Nosog'lom oilalar bilan ishlash ijtimoiy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, bolalarning to'laqonli rivojlanishi va jamiyatga moslashuvini ta'minlash uchun zarur chora-tadbirlarni ishlab chiqishni talab qiladi. Bunday oilalarning mavjudligi ijtimoiy barqarorlikka ta'sir qiluvchi omillardan biri bo'lib, ularga ko'mak berish nafaqat bolalar, balki jamiyatning umumiy farovonligi uchun ham muhimdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, konfliktli, iqtisodiy nochor yoki zo'ravonlik mavjud bo'lgan oilalarda voyaga yetayotgan bolalar o'z tengdoshlariga nisbatan psixologik va ijtimoiy muammolarga ko'proq duch keladilar. Shu sababli, bunday oilalar bilan ishlashning samarali mexanizmlarini yaratish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Nosog'lom oilalar bilan ishlash bo'yicha samarali chora-tadbirlar orasida, avvalo, davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan keng qamrovli ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, ijtimoiy xizmatlar va psixologik rehabilitatsiya markazlari faoliyatini kuchaytirish, oilaviy muhitni yaxshilashga yo'naltirilgan maxsus dasturlarni joriy etish va ota-onalar uchun psixologik yordam xizmatlarini kengaytirish kerak. Ayniqsa, oilalarga maslahat berish, ota-onalarning farzand tarbiyasidagi mas'uliyatini

oshirishga qaratilgan trening va seminarlar muntazam tashkil etilishi lozim. Shu bilan birga, maktab va ta'lim muassasalarida ijtimoiy pedagog va psixologlarning faoliyati samarali yo'lga qo'yilishi muhimdir. Kelajakda ta'lim tizimida qo'llanilishi mumkin bo'lgan ilg'or metodlar orasida texnologik yondashuvlarning joriy etilishi muhim o'rin tutadi. Masalan, onlayn psixologik maslahat xizmatlarini kengaytirish, bolalar va otalar uchun masofaviy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish nosog'lom oilalar bilan samarali ishlash imkonini beradi. Shuningdek, bolalarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash uchun maxsus dasturlar va platformalarni yaratish, oilaviy ta'lim kurslarini joriy etish ham ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Innovatsion yondashuvlardan yana biri sifatida nosog'lom oilalar farzandlarini ta'lim jarayoniga yanada faol jalb qilish uchun individual o'quv dasturlarini ishlab chiqish va ijtimoiy moslashuv bo'yicha maxsus dasturlarni yo'lga qo'yish tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, nosog'lom oilalar bilan ishlash bo'yicha samarali choratadbirlarni amalga oshirish bolalarning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim tizimida ilg'or metodlarni qo'llash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlarini kengaytirish orqali oilalarning barqarorligini ta'minlash, bolalarning to'laqonli ta'lim olishi va jamiyatga moslashuvi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
- Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
- Mutalipova, M. J. "Xalq pedagogikasi." T.: "Fan va texnologiya 160 (2015).
- F.O.Mirzayeva, N.U.Nurmatova, F.Abdurasulova "IJTIMOIY PEDAGOGIKA FANIDAN O'QUV USLUBIY MAJMUA" Toshkent 2021
- Нодира ЭГАМБЕРДИЕВА "ИЖТИМОИЙ ПЕДАГОГИКА" Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти Тошкент —2009

- March, Karen, and Charlene Miall. "Introduction: Adoption as a family form." *Family Relations* (2000): 359-362.
- Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1/2), 92-96.
- Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. *Web of Teachers: Inderscience Research*. 2 (11). 203-205.
- Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. *Modern Education and Development*. 3 (17). 23-27.
- Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. *Modern Education and Development*. 3 (17). 28-33.
- Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. *NEW RENAISSANCE international scientific journal*. 2(1). 91-94.
- Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. *Til va adabiyot.uz*. 2.11-12.